
GHID PRIVIND APATRIDIA NR. 3 **Statutul apatrizilor la nivel național**

UNHCR publică prezentul Ghid în conformitate cu responsabilitățile prevăzute de mandatul Agenției cu scopul de a soluționa problema apatridiei. Aceste responsabilități au fost inițial limitate la apatrizii care erau și refugiați conform prevederilor alineatului 6 (A) (II) din Statutul UNHCR și Articolului 1 (A) (2) al Convenției privind statutul refugiaților din 1951. Pentru a-și duce la îndeplinire funcțiile prevăzute de Articolele 11 și 20 ale Convenției privind reducerea cazurilor de apatridie din 1961, mandatul UNHCR a fost extins pentru a include și persoanele care îndeplinesc condițiile respectivei Convenții, prin Rezoluțiile Adunării Generale 3274 (XXIX) din 1974 și 31/36 din 1976. Biroului i-au fost încredințate responsabilități generale privind apatrizii și prin Concluzia Comitetului Executiv al UNHCR 78, avizată prin Rezoluția Adunării Generale 50/152 din 1995. Ulterior, în Rezoluția 61/137 din 2006, Adunarea Generală a avizat Concluzia Comitetului Executiv 106 care prevedea patru arii majore de responsabilitate ale UNHCR: identificarea, prevenirea și reducerea cazurilor de apatridie și protecția apatrizilor.

Prezentul Ghid este rezultatul unei serii de consultări între experți, organizată în contextul celei de-a 50-a aniversări a Convenției privind reducerea cazurilor de apatridie din 1961 și a avut la bază, în principal, *Concluziile sintetice ale întâlnirii între experți pe tema procedurilor de determinare a apatridiei și statutului apatrizilor*, organizate la Geneva, Elveția, în decembrie 2010. Acest Ghid trebuie citit în legătură cu *Ghidul de proceduri pentru determinarea statutului de apatrid al unei persoane și Ghidul privind definiția „apatridului” din Articolul 1(1) al Convenției privind statutul apatrizilor din 1954*. Această serie de ghiduri va fi publicată în viitor sub forma unui Manual UNHCR privind apatridia.

Prezentul Ghid urmărește să ofere îndrumări juridice interpretative guvernelor, ONG-urilor, practicienilor din domeniul dreptului, factorilor de decizie și sistemului judiciar, precum și personalului UNHCR și altor agenții ale Națiunilor Unite implicate în soluționarea problemei apatridiei.

I. INTRODUCERE

1. În general, apatrizii, nu se pot bucura de o serie de drepturi ale omului și de posibilitatea de a participa pe deplin în societate. Convenția cu privire la statutul apatrizilor („Convenția din 1954”) are ca obiect soluționarea acestei marginalizări acordând apatrizilor un set de drepturi de bază. Prevederile acestei Convenții, împreună cu standardele aplicabile conținute în dreptul internațional al drepturilor omului, stabilesc drepturile minime și obligațiile apatrizilor în statele contractante ale Convenției din 1954. Statutul unui apatrid dintr-un stat contractant, adică drepturile și obligațiile apatrizilor prin legislația națională, trebuie să reflecte aceste standarde internaționale.

2. Prezentul Ghid urmărește să asiste statele în demersurile lor de a asigura că apatrizii primesc acest statut în respectivele jurisdicții. În plus, Ghidul vizează și tratamentul aplicat persoanelor cărora le-a fost acordat statutul de apatrid de către un stat pe baza Convenției din 1954, situația persoanelor care așteaptă o soluționare în cadrul procedurilor de determinare a statutului de apatrid, precum și tratamentul corespunzător al apatrizilor în statele care nu pun în aplicare proceduri de determinare a statutului de apatrid¹. Ghidul continuă prin a examina și situația apatrizilor în țările care nu sunt părți ale Convenției din 1954, precum și a celor considerați apatrizi *de facto*.²

3. Convenția din 1954 a beneficiat doar de o atenție redusă, iar literatura de specialitate pe tema practicilor statale cu privire la implementarea Convenției este rară. Cu toate acestea, prezentul Ghid ia în calcul practicile statelor contractante ale Convenției din 1954.

4. Apatridia se manifestă într-o multitudine de contexte. Se întâlnește în situații migratorii, spre exemplu în rândul persoanelor expatriate și/sau al copiilor acestora care își pierd cetățenia fără să fi dobândit cetățenia țării în care și-au stabilit reședința obișnuită. Majoritatea apatrizilor însă, nu au trecut niciodată frontierele și se află în „propria țară”. Această situație dificilă în care se află se manifestă *in situ*, adică în țara unde își au de mult timp reședința, în multe cazuri, chiar în țara în care s-au născut.³ În cazul acestor persoane, apatridia este deseori rezultatul discriminării la care au fost supuși de către autorități în procesul de încadrare și punere în aplicare a legilor privind cetățenia.

5. Deși toți apatrizii trebuie tratați în conformitate cu standardele internaționale, statutul lor poate varia, în funcție de contextul în care situația de apatridie se manifestă. Prezentul Ghid tratează, din acest motiv, înainte de toate, standardele internaționale relevante, pentru ca apoi să examineze separat domeniul de aplicabilitate al statutului de apatrid în legătură cu persoanele aflate într-un context migratori și cele care se află în „țara lor”⁴

II. DREPTUL INTERNAȚIONAL ȘI STATUTUL APATRIZILOR

a) Paralele între statutul refugiaților și statutul apatrizilor

6. Statutul prevăzut de Convenția din 1954 pentru apatrizi se modelează pe cel stabilit pentru refugiați prin Convenția privind statutul refugiaților din 1951 („Convenția din 1951”). O comparație între textele celor două tratate evidențiază faptul că numeroase prevederi ale Convenției din 1954 au fost preluate întocmai, sau doar cu minime modificări, din prevederile corespondente ale Convenției din 1951. Acest lucru se datorează în principal unei istorii comune a redactării Convențiilor din 1951 și din 1954, care, ambele, au luat naștere din munca Comitetului Ad-hoc pentru problemele apatrizilor și alte probleme

---

¹ Considerentele avute în vedere în stabilirea și funcționarea procedurii de determinare sunt abordate în *Ghidul UNHCR de proceduri pentru determinarea statutului de apatrid al unei persoane („Ghidul de proceduri”)* disponibil la <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f7dafb52.html>.

² Termenul apatrid *de facto* este aprofundat în alineatul 48 de mai jos. Definiția apatridului din Convenția din 1954 este examinată de în *Ghidul UNHCR privind definiția „apatridului” din Articolul 1(1) al Convenției privind statutul apatrizilor din 1954 („Ghidul privind definiția”)* disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f4371b82.html>.

³ Expresia „țara lor” este preluată din Articolul 12(4) al Convenției internaționale privind drepturile civile și politice („ICCPR”), iar interpretarea acesteia este cea dată de Consiliul Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului.

⁴ Vezi alineatul 23 de mai jos care analizează natura dreptului unei persoane de a rămâne în „țara sa”.

similare, înființat de Consiliul Economic și Social în anul 1949⁵. Drept urmare, lucrările pregătitoare ale Convenției din 1951 au o relevanță aparte în interpretarea Convenției din 1954⁶.

7. Ca și în cazul Convenției din 1951, drepturile prevăzute de Convenția din 1954 nu sunt limitate doar la persoanele care au fost recunoscute ca apatrizi în urma unui proces de determinare realizat de un stat sau de UNHCR. O persoană este apatridă din momentul în care aceasta îndeplinește criteriile definiției din Convenția din 1954, orice determinare a acestui fapt având exclusiv un caracter declarativ. Prin contrast, drepturile acordate unei persoane prin Convenție sunt corelate cu natura prezenței respectivei persoane în statul în cauză, evaluate din perspectiva gradului de atașament față de țara gazdă.

8. În ciuda aceleiași abordări generale, Convenția din 1954 conține însă câteva diferențe semnificative față de Convenția din 1951. Nu se prevede o interdicție a returnării (Articolul 33, Convenția din 1951) și nici protecție împotriva sancțiunilor aplicate pentru intrare ilegală (Articolul 31, Convenția din 1951). În plus, atât dreptul la ocupare, cât și dreptul la asociere asigură un standard de tratament inferior celui asigurat de prevederile echivalente ale Convenției din 1951⁷. Domeniul de cuprindere al protecției împotriva expulzării diferă și acesta între cele două tratate.

9. Un apatrid poate fi în același timp și refugiat⁸. Atunci când situația este de așa natură, este important ca fiecare cerere să fie evaluată și statutul de refugiat și cel de apatrid să fie recunoscute distinct și explicit. Similar, dacă sunt prevăzute standarde de tratament pentru o formă de protecție complementară, inclusiv protecția împotriva returnării, statele trebuie să aplice aceste standarde persoanelor apatride care îndeplinesc criteriile pentru a beneficia de respectiva formă de protecție⁹.

b) Prezentare generală a standardului de tratament impus prin Convenția din 1954

10. Articolele 12-32 ale Convenției din 1954 stabilesc o gamă largă de drepturi civile, economice, sociale și culturale pe care statele trebuie să le acorde apatrizilor. Convenția din 1954 împarte aceste drepturi în următoarele categorii:

- statutul juridic (inclusiv statutul personal, dreptul la proprietate, dreptul la asociere și accesul la instanțe);
- ocuparea cu carte de muncă (inclusiv ocupare salarizată, dreptul la liberă practică și accesul la profesii liberale);
- bunăstarea (inclusiv raționalizare, locuințe, educație publică, ajutor public, legislația muncii și protecție socială); și
- măsuri administrative (inclusiv asistență administrativă, libertate de mișcare, documente de identitate, documente de călătorie, taxe fiscale, transferul de bunuri, expulzare și naturalizare).

11. Convenția din 1954 stabilește standardele minime. Ca și Convenția din 1951, Convenția din 1954 impune statelor să aplice beneficiarilor un tratament la următoarea scală:

- tratament care este acordat apatrizilor indiferent de tratamentul acordat cetățenilor sau altor străini;
- același tratament ca și cel aplicat cetățenilor;

⁵ Rezoluția 248 (IX) (B) din 8 august 1949. Deși inițial intenția a fost ca protecția apatrizilor să facă obiectul unui Protocol care să aplice *mutatis mutandis* majoritatea drepturilor substanțiale prevăzute în Convenția refugiaților, ulterior s-a decis adoptarea unui instrument de sine stătător, și anume Convenția privind statutul apatrizilor. Pentru mai multe informații cu privire la istoricul redactării, vezi lucrarea detaliată a lui Nehemiah Robinson privind activitățile pregătitoare ale Convenției din 1954, cu titlul: *Convenția privind statutul refugiaților: istoric și interpretare – un comentariu*, 1955, disponibilă la <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4785f03d2.pdf> („Comentariul lui Robinson pe marginea Convenției din 1954”).

⁶ Vezi în special alineatele 13-20 de mai jos privind scala drepturilor acordate apatrizilor în funcție de nivelul lor de atașament față de un stat contractant al Convenției din 1954

⁷ Cu toate acestea, la fel ca în Convenția din 1951, Convenția din 1954 face apel la state să „ia în considerare asimilarea drepturilor tuturor apatrizilor în ceea ce privește angajarea cu carte de muncă cu cele ale propriilor cetățeni...”. Vezi Articolul 17 (2) al Convenției din 1954.

⁸ Definiția dată apatridului în Convenția din 1954 și cea dată refugiatului în Convenția din 1951 nu se exclud reciproc. Vezi alineatul 7 al Ghidului privind definiția.

⁹ Pentru mai multe informații despre modul în care se va realiza evaluarea refugiaților, protecției complementare și cererilor de obținere a statutului de apatrid în cadrul procedurilor de determinare a statutului de apatrid, precum și despre garanțiile referitoare la confidențialitate, vezi alineatele 26-30 ale Ghidului de proceduri.

- un tratament cât mai favorabil cu putință, și, în orice caz, nu mai puțin favorabil decât cel aplicat străinilor în general în aceleași circumstanțe; și

12. Statele au libertatea de a facilita o paritate superioară între statutul apatrizilor și cel al cetățenilor, și, într-adevăr, pot avea această obligație și prin tratatele internaționale privind drepturile omului. Responsabilitatea plasată în sarcina statelor de a respecta, proteja și pune în aplicare drepturile acordate prin Convenția din 1954 este pusă în balanță cu obligația prevăzută de Articolul 2 al aceluiași tratat, și anume, persoanele apatride vor respecta legile din țara în care se află.

Drepturile la scală graduală, condiționată

13. Drepturile prevăzute în Convenția din 1954 sunt extinse și asupra apatrizilor pe baza nivelului lor de atașament față de stat. Unele prevederi se aplică oricărei persoane care îndeplinește condițiile din definiția dată „apatridului” prin Convenția din 1954, în timp ce altele sunt supuse jurisdicției unui stat contractant, sub rezerva legalității intrării, legalității șederii și rezidenței obișnuite a acestor persoane pe teritoriul unui stat contractant. Statele pot astfel să acorde persoanele despre care s-a stabilit că sunt apatride drepturi mai complexe decât cele acordate persoanelor care sunt în așteptarea unui rezultat al acestei determinări. Cu toate acestea, acestea din urmă beneficiază totuși de multe dintre drepturile conferite de Convenția din 1954.

14. Drepturile din Convenția din 1954 care sunt declanșate atunci când o persoană se supune jurisdicției unui stat contractant includ un statut personal (Articolul 12), dreptul de proprietate (Articolul 13), accesul la instanțe (Articolul 16(1)), raționalizarea (Articolul 20), educația publică (Articolul 22), asistența administrativă (Articolul 25) și naturalizarea facilitată (Articolul 32). Drepturi suplimentare acordate persoanelor care sunt prezente fizic pe teritoriul unui stat contractant sunt reprezentate de libertatea de religie (Articolul 4) și dreptul la documente de identitate (Articolul 27).

15. Convenția din 1954 prevede că apatrizii care „stau legal” într-un stat contractant (în limba franceză „*se trouvant régulièrement*”), sunt îndreptățiți la un set suplimentar de drepturi. Drepturile aferente „prezenței legale” includ dreptul la liberă practică (Articolul 18), libertatea de mișcare într-un stat contractant (Articolul 26) și protecția împotriva expulzării (Articolul 31).

16. Pentru ca apatrizii să „stea legal” într-un stat contractant, prezența lor în respectiva țară trebuie să fie autorizată de stat. Conceptul include deopotrivă prezența care este sancționată în mod explicit, precum și prezența care este cunoscută și nu este interzisă, luând în considerare toate circumstanțele personale ale persoanei¹⁰. Durata prezenței poate fi una temporară. Această interpretare a termenilor Convenției din 1954 este în linie cu obiectul și scopul acesteia, adică să asigure că cea mai largă exercitare cu putință de către apatrizii a drepturilor din conținutul acesteia. După cum și istoricul redactării Convenției confirmă¹¹, solicitanții statutului de apatrid care au intrat în procedura de determinare, în consecință, „stau

¹⁰ Convenția din 1951 mai condiționează exercitarea anumitor drepturi acordate refugiaților de nivelul de atașament față de stat, vezi și Nota UNHCR privind protecția internațională/septembrie 1994A/AC.96/830, alineatul 29, disponibilă la <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f0a935f2.html>. Conform *Comentariului lui Robinson pe marginea Convenției din 1954*, nota 5, de mai sus, „Trebuie presupus că expresia „stau legal în țară”, așa cum este aceasta utilizată în scopul Convenției din 1951 a fost interpretată după cum urmează și, în lumina istoricului comun de redactare al Convențiilor din 1951 și 1954, se aplică și în interpretarea Convenției din 1954: „...atributul „legal” trebuie în mod normal evaluat prin prisma legilor și reglementărilor naționale prevalente; o apreciere a legalității trebuie totuși să ia în considerare toate circumstanțele dominante, inclusiv faptul că șederea în cauză este cunoscută și nu este interzisă, adică este tolerată, din cauza circumstanțelor precare ale persoanei”. Vezi în acest sens materialul UNHCR, „Șederea legală – O notă privind interpretarea”, 1998, în special alineatul 23, disponibilă la <http://www.unhcr.org/refworld/docid/42ad93304.html>. Consiliul Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului a decis că o persoană care face obiectul unui ordin de expulzare care nu a fost pus în aplicare, care avea permisiunea să stea în Suedia din motive umanitare, s-a „aflat legal pe teritoriu” în scopul exercitării dreptului la libertate de mișcare protejat prin Articolul 12 al ICCPR. Vezi cauza *Celeplii împotriva Suediei*, CCPR/C/51/D/456/1991 la alineatele 9.2 (26.7.1994).

¹¹ Vezi *Comentariul lui Robinson pe marginea Convenției din 1954*, nota 5 de mai sus, în special în legătură cu Articolele 15, 18 și 31, 1997, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4785f03d2.html>. Dată fiind istoria comună a redactării Convențiilor din 1951 și 1954, și măsura în care prevederile specifice ale Convenției din 1954 oglindesc prevederile Convenției din 1951, este important de remarcat declarația delegatului Franței în explicarea înțelesului termenului „legal” așa cum este acesta utilizat în textul propus de Franța, care a fost ulterior acceptat de către comitetul de elaborare: „Orice persoană care se află în posesia unui permis de ședere este în situație de legalitate. De fapt, acest lucru era valabil și în cazul unei persoane care se nu află încă în posesia unui permis de ședere, dar care l-a solicitat și deține dovada depunerii cererii. Doar acele persoane care nu au depus o cerere în acest

legal” pe teritoriul unui stat contractant¹². În contrast, o persoană care nu are un statut de imigrare într-o țară și declină oportunitatea de a intra în procedura de determinare a apatridiei nu „stă legal” într-o țară.

17. Convenția din 1954 acordă un alt set de drepturi apatrizilor care „stau legal” într-un stat contractant (în limba franceză „*résidant régulièrement*”). Drepturile asociate „șederii legale” includ dreptul la asociere (Articolul 15), practicarea profesiilor liberale (Articolul 19), accesul la locuințe publice (Articolul 21), dreptul la ajutor public (Articolul 23), dreptul la muncă și asigurări sociale (Articolul 24), și documente de călătorie (Articolul 28)¹³.

18. Cerința privind „șederea legală” se referă la o durată mai mare a prezenței pe un teritoriu. Această ședere nu trebuie să îmbrace însă forma șederii permanente. Perioadele de ședere mai scurte autorizate de stat pot fi suficiente atâta vreme cât nu reprezintă vizite tranzitorii. Apatrizii cărora nu le-au fost eliberate permise de ședere se încadrează în această categorie¹⁴. Categoria include de asemenea și persoanele care au permisiunea temporară de ședere dacă acest lucru durează mai mult decât câteva luni. În contrast, un vizitator admis pentru o scurtă perioadă nu va „șede legal”. Persoanele recunoscute ca apatrizi în urma procedurii de determinare, dar care nu le-a fost eliberat un permis de ședere vor „sta legal” în general într-un stat contractant în virtutea perioadei de timp deja petrecute în respectiva țară în așteptarea rezultatului determinării.

19. Un set final de drepturi prevăzute de Convenția din 1954 este reprezentant de drepturile ce urmează a fi acordate apatrizilor care sunt „rezidenți obișnuiți” sau „au reședința” într-un stat contractant. Drepturile conferite „rezidenților obișnuiți” sunt reprezentate de protecția drepturilor de autor și proprietate intelectuală (Articolul 14) și drepturile aferente accesului la instanțe, inclusiv asistență juridică și scutirea de *cautio judicatum solvi* (Articolul 16(2)).

20. Condiția ca un apatrid să fie „rezident obișnuit” sau să „aibă reședința” indică faptul că persoana are reședința într-un stat contractant permanent și într-o manieră stabilă. „Reședința obișnuită” trebuie înțeleasă ca fiind stabilă și faptică. Acest lucru se referă la acei apatrizi care au primit reședința permanentă, dar și se aplică și persoanelor fără un permis de ședere care sunt stabilite într-o țară, se află acolo de un anumit număr de ani și au așteptări legate de o reședință continuă acolo.

c) Dreptul internațional al drepturilor omului

21. Statutul unui apatrid în conformitate cu legislația națională trebuie să reflecte prevederile aplicabile ale dreptului internațional al drepturilor omului. Vasta majoritate a drepturilor omului se aplică tuturor persoanelor, indiferent de cetățenie sau de statutul de imigrație, inclusiv apatrizilor¹⁵. În plus, principiile

---

sens sau a căror cerere a fost soluționată negativ sunt în situație de ilegalitate”. Comitetul Ad-hoc al Națiunilor Unite pentru Refugiați și Apatrizi, *Comitetul Ad-hoc al Națiunilor Unite pentru problemele apatrizilor și probleme aferente, Prima Sesiune: Proces Verbal Sintetic al celei de-a 15-a întâlniri organizate la Lake Success, New York, la data de 27 ianuarie 1950, 6 februarie 1950, E/AC.32/SR.15* disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/40aa1d5f2.html>.

¹² Vezi *Ghidul de proceduri*, care prevede la alineatul 20 că procedurile de determinare a statutului de apatrid trebuie să aibă un efect de suspendare a demersurilor ce vizează persoana în cauză pe durata procedurii, până la momentul finalizării determinării. Lungimea perioadei în care despre o persoană se consideră că se află „legal” într-o țară ca rezultat al procedurii de determinare a statutului de apatrid este deseori una scurtă. După cum *Ghidul de proceduri* stabilește la alineatele 22-23, cererile care sunt în mod evident fondate pot necesita doar câteva luni pentru a se ajunge la o determinare finală, deciziile luate în primă instanță fiind general emise într-un termen care nu depășește șase luni de la depunerea cererii.

¹³ Începând cu data de 1 aprilie 2010, toate documentele de călătorie eliberate de state, inclusiv documentele de călătorie pentru apatrizi conform Convenției din 1954 trebuie să permită citirea cu dispozitive electronice, în conformitate cu standardele Organizației Internaționale a Aviației Civile („ICAO”). Vezi ICAO, *Anexa 9 la Convenția privind Facilitarea Aviației Civile Internaționale*, iulie 2005, și *Documentul 9303, Documentele de călătorie ce permit citirea cu dispozitive electronice*, 2006.

¹⁴ Conceptul de „ședere” a fost interpretat în contextul Convenției din 1951 și se aplică interpretării Convenției din 1954 după cum urmează: „ședere” înseamnă ceva mai puțin decât o rezidență stabilă, deși, în mod evident, mai mult decât o oprire tranzitorie. Vezi alineatul 23, UNHCR „*Șederea legală – O notă privind interpretarea*”, 1988, disponibilă la <http://www.unhcr.org/refworld/docid/42ad93304.html>.

¹⁵ Vezi Consiliul pentru Drepturile Omului, *Comentariul General nr. 15 (Poziția străinilor prin Convenție)*, 1986, disponibil la <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/45139acfc.pdf>, și Consiliul pentru Drepturile Omului, *Comentariul General nr. 31 (Natura obligației juridice generale impuse statelor contractante ale Convenției)*, 2004, disponibil la: <http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/58f5d4646e861359c1256ff600533f5f?Opendocument>. Vezi și Subcomisia Națiunilor Unite pentru Promovarea și Protecția Drepturilor Omului, Raportul Special pentru drepturile necetățenilor, *Raport Final*, (E/CN.Sub.2/2003/23), 2003, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3f46114c4.pdf>. Vă rugăm să aveți în vedere că

egalității și nediscriminării interzic orice discriminare care să aibă la bază lipsa unui statut de naționalitate¹⁶. O diferențiere legitimă poate fi permisă în cazul grupurilor care sunt în poziții foarte diferite¹⁷. Astfel, statele pot explora măsuri de acțiune afirmative care să ajute grupurile cele mai vulnerabile de apatrizi prezente pe propriile teritorii.

22. Dreptul internațional al drepturilor omului vine în completarea regimului de protecție prevăzut în Convenția din 1954¹⁸. Deși un număr de prevederi ale dreptului internațional al drepturilor omului sunt replici ale drepturilor prevăzute în Convenția din 1954, alte prevederi asigură un standard de tratament superior sau drepturi care nu se regăsesc deloc în Convenție¹⁹.

23. Pentru apatrizi o importanță aparte o are dreptul consfințit prin Articolul 12(4) al Convenției Internaționale privind Drepturile Civile și Politice („ICCPR”) de a intra în „propria țară”. Acesta merge dincolo de dreptul de a intra în țara a cărei cetățenie o persoană o deține²⁰ și garantează în plus dreptul de intrare, și, în consecință, și dreptul de a rămâne pentru persoanele care au legături speciale cu un stat. Aici sunt incluși, spre exemplu, apatrizii care sunt stabiliți de o perioadă îndelungată de timp într-un stat, precum și apatrizii care au fost deposedați de cetățenie cu încălcarea dreptului internațional sau cărora le-a fost refuzată cetățenia unui stat care a dobândit, prin succesiune statală, teritoriul în care respectivele persoane rezidă în mod obișnuit.

24. Chiar și luând în considerare aceste evoluții ale dreptului internațional al drepturilor omului, Convenția din 1954 își păstrează semnificația pentru că face referire la chestiuni specifice apatridie care nu fac obiectul niciunui alt instrument, mai ales prevederile privind documentele de identitate și documentele de călătorie și asistența administrativă acordată apatrizilor. Mai mult, prevederile Convenției nu permit derogarea în perioade de urgență publică, spre deosebire de alte tratate privind drepturile omului, și stabilește un număr de standarde care sunt mai generoase decât standardele corespondente din dreptul drepturilor omului²¹.

III. PERSOANELE AFLATE ÎNTR-UN CONTEXT MIGRATOR

a) Persoanele care se află în așteptarea determinării statutului de apatrid

25. Deși Convenția din 1954 nu face referire în mod expres la procedurile de determinare a statutului de apatrid, statele au implicit responsabilitatea de a identifica apatrizii pentru a le aplica standardele corespunzătoare de tratament pe baza Convenției²². Următoarele alineate au în vedere statutul corespunzător pentru persoanele care sunt în așteptarea rezultatului determinării propriului statut de apatrid atât în țările care au proceduri consolidate de determinare, cât și în cele unde acestea lipsesc.

---

exercitarea pe deplin a drepturilor omului este facilitată de deținerea unei cetățenii, și, în consecință, apatrizii necesită o protecție specială în forma Convenției din 1954.

¹⁶ Vezi, spre exemplu, Articolele 2(1) și 26 ale ICCPR.

¹⁷ Vezi Consiliul pentru Drepturile Omului, *Comentariul General nr. 18 (Nediscriminarea)*, 1980, la alineatul 13, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/453883fa8.pdf>. Vezi și Rezumatul executiv și alineatul 23, Raportul Special al Subcomisiei Națiunilor Unite pentru drepturile necetățenilor, *Raport Final (E/CN./Sub.2/2003/23)*, 2003, de mai sus la nota 15.

¹⁸ Convenția prevede și un cadru alternativ de reglementare în țările care nu au aderat la Convenția din 1954. Acest aspect este aprofundat la alineatul 47 de mai jos.

¹⁹ Spre exemplu protecția împotriva detenției arbitrare așa cum este aceasta prevăzută la Articolul 9(1) al ICCPR. Tratatul regional privind drepturile omului sunt de asemenea esențiale.

²⁰ Vezi Consiliul pentru Drepturile Omului, *Comentariul General nr. 27 (Libertatea de mișcare)*, la alineatul 20: „Formularea articolului 12, alineatul 4, nu face deosebirea între cetățeni și străini („nimeni”). Astfel, persoanele care sunt îndreptățite să exercite acest drept pot fi identificate doar prin interpretarea sensului frazei „țara lor”. Domeniul de aplicabilitate al formulării „țara lor” este mai amplu decât conceptul de „țară a cărei cetățenie o deține”. Nu se limitează doar la cetățenie în sens formal, adică cetățenia dobândită la naștere sau prin acordare; acoperă cel puțin o persoană care, datorită legăturilor sale speciale sau cererilor depuse în legătură cu o anumită țară, nu poate fi considerată doar un simplu străin. Aceasta este situația, spre exemplu, a cetățenilor a căror țară de cetățenie a fost inclusă în sau transferată altei entități naționale, iar cetățenia acestora le-a fost refuzată. Limbajul articolului 12, alineatul 4, permite în plus o interpretare mai largă care poate include și alte categorii de rezidenți pe termen lung, inclusiv, fără a se limita la, apatrizii privați în mod arbitrar de dreptul de a dobândi cetățenia țării unde și-au stabilit reședința”.

²¹ Spre exemplu, protecția împotriva expulzării pentru persoanele care se află în mod „legal” pe teritoriu este limitată prin Articolul 13 al ICCPR la garanții procedurale, în timp ce Articolul 31 al Convenției din 1954 limitează și motivele de fond care justifică expulzarea.

²² Vezi alineatul 1 al *Ghidului de proceduri*.

26. În țările unde există proceduri de determinare, o persoană aflată în așteptarea unei decizii este îndreptățită măcar la toate drepturile ce au la bază jurisdicția sau prezența pe teritoriu, precum și drepturile aferente „șederii legale”²³. Astfel, statutul acestei persoane trebuie să garanteze, printre altele, documente de identitate, dreptul la liberă practică, libertatea de mișcare și protecția împotriva expulzării²⁴. De vreme ce drepturile menționate mai sus sunt formulate aproape identic cu cele din Convenția din 1951, se recomandă ca persoanele aflate în așteptarea determinării statutului de apatrid să beneficieze de aceleași standarde ca și solicitanții de azil ale căror cereri sunt supus analizei în același stat.

27. Statutul persoanelor care sunt în așteptarea determinării statutului de apatrid trebuie să reflecte drepturile omului aplicabile, cum ar fi protecția împotriva detenției arbitrare și asistență pentru satisfacerea nevoilor primare²⁵. Permițând persoanelor care se află în așteptarea determinării statutului de apatrid să își găsească un loc de muncă legal, chiar și cu limitările de rigoare, poate ajuta la reducerea presiunii asupra resurselor statului și contribuie la consolidarea demnității și independenței financiare a persoanelor în cauză.

b) Persoanele despre care s-a stabilit că sunt apatride – dreptul de ședere

28. Deși Convenția din 1954 nu impune în mod explicit statelor să acorde unei persoane despre care s-a stabilit că este apatridă dreptul de ședere, acordarea acestei permisiuni reprezintă o îndeplinire a obiectului și scopului tratatului. În absența dreptului de a rămâne, persoana se confruntă cu riscul unei permanente insecurități și este împiedicată să se bucure de drepturile garantate prin Convenția din 1954 și prin dreptul internațional al drepturilor omului.

29. Drept urmare, Statelor li se recomandă să acorde persoanelor recunoscute ca apatride un permis de ședere valabil timp de cel puțin doi ani, deși permisele valabile o perioadă mai îndelungată, cum ar fi cinci ani, sunt de preferat în interesul stabilității. Aceste permise vor fi prelungite pentru a oferi posibilitatea naturalizării facilitate prevăzută de Articolul 32 al Convenției din 1954.

30. Dacă o persoană recunoscută ca apatrid dobândește sau redobândește ulterior cetățenia altui stat, spre exemplu ca urmare a unei modificări a legii cetățeniei, acesta va înceta să mai fie apatrid conform termenilor Convenției din 1954. Acest fapt poate să justifice anularea permisului de ședere obținut pe baza statutului de apatrid, deși considerentele privind proporționalitatea în legătură cu drepturile dobândite și factorii care reies din dreptul internațional al drepturilor omului, cum ar fi măsura în care persoana și-a construit o viață personală și de familie în respectivul stat, trebuie să fie luate în considerare.

31. Recunoașterea unei persoane ca apatrid pe baza Convenției din 1954 declanșează și drepturile aferente „șederii legale”²⁶, în plus față de dreptul de ședere. Astfel, dreptul de muncă, accesul la servicii de sănătate și asistență socială, precum și un document de călătorie trebuie să însoțească permisul de ședere.

32. Deși Convenția din 1954 nu conține prevederi referitoare la unitatea familiei, statele contractante sunt totuși încurajate să faciliteze reunificarea celor care beneficiază de un statut recunoscut de apatrid pe teritoriul propriu cu soțul/soția sau persoanele aflate în întreținere²⁷. Într-adevăr, unele state au obligații în acest sens, reieșite din tratatele internaționale sau regionale privind drepturile omului²⁸.

²³ Conform prevederilor din alineatele 15-16 de mai sus. Acest lucru se aplică și în statele care nu au o procedură dedicată de determinare, unde o persoană depune o cerere pentru a primi statutul de apatrid într-un context diferit.

²⁴ Importanța protecției împotriva expulzării pentru o procedură de determinare justă și eficientă este discutată în alineatul 20 al *Ghidului de proceduri*. În mod specific, procedurile de determinare a statutului de apatrid trebuie să aibă un efect de suspendare asupra îndepărtării de pe teritoriu.

²⁵ Vezi alineatele 21-22 de mai sus.

²⁶ Vezi alineatele 17-18 de mai sus.

²⁷ Pentru explicații privind unitatea familiei în contextul Convenției din 1951, vezi *Manualul UNHCR privind procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat* (republicat în 2011), alineatele 181-188, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f33c8d92.html>. Dacă persoanele aflate în întreținerea unui apatrid au sau nu dreptul la statutul de apatrid face obiectul unei investigații a statutului de cetățenie al fiecărei persoane aflate în întreținere, pentru a verifica eligibilitatea ca și „apatrid” prin Convenția din 1954. Facilitarea uniunii familiei însă se poate obține și prin acordarea dreptului de

33. Cele două prevederi ale Convenției care sunt restricționate persoanelor cu „reședință obișnuită” nu vor decurge în mod automat din recunoașterea ca apatrid²⁹. Acestea pot fi totuși activate dacă se poate considera că persoana trăiește în țară pe o bază stabilă.

c) Situațiile în care protecția este disponibilă într-un alt stat

34. În situațiile în care o persoană recunoscută ca apatrid are perspective reale, în viitorul apropiat, de a obține protecție, în conformitate cu standardele Convenției din 1954, într-un alt stat, statul gazdă are libertatea de a acorda un statut care să aibă un caracter mai tranzitoriu decât cel descris în alineatele 29-33 de mai sus. Considerente distincte se aplică celor care renunță în mod voluntar la cetățenia lor de conveniență sau ca opțiune³⁰.

35. În aceste cazuri, trebuie acordată atenție pentru a se asigura că criteriile pentru a determina dacă o persoană are perspective reale de a obține protecție în altă parte sunt interpretate în sens restrâns³¹. Din perspectiva UNHCR, protecția poate fi considerată disponibilă în altă țară doar atunci când un apatrid:

- poate să dobândească sau să redobândească cetățenia printr-o procedură simplă, rapidă și nediscreționară, care este doar o simplă formalitate; sau
- se bucură de statutul de ședere permanentă într-o țară în care și-a stabilit anterior reședința permanentă unde se poate întoarce imediat.

36. În ceea ce privește dobândirea sau redobândirea cetățeniei, persoanele trebuie să dorească să se supună unei proceduri care le este ușor accesibilă, atât fizic, cât și financiar, precum și unei proceduri care este simplă din punct de vedere al pașilor procedurali și cerințelor probatorii. Mai mult, procedura de dobândire/redobândire trebuie să fie una facilă, iar rezultatul garantat, pentru că are un caracter nediscreționar atunci când cerințele prescise sunt îndeplinite³².

37. Prin contrast, alte proceduri de dobândire a cetățeniei pot să nu prezinte perspective rezonabile de obținere a protecției în altă parte și nu justifică deci acordarea unui simplu statut tranzitoriu apatridilor. Spre exemplu, nu este suficient ca o persoană să aibă acces la proceduri de naturalizare care, ca și regulă generală, lasă decizia în mâna oficialilor și nu au un rezultat garantat. În mod similar, procedurile cu cerințe vagi privind dobândirea cetățeniei sau cele care obligă o persoană să fie prezentă fizic în țara a cărei cetățenie a deținut-o anterior, unde intrarea și șederea legală nu sunt garantate, nu vor fi suficiente.

38. În ceea ce privește abilitatea unei persoane de a se întoarce în țara unde și-a stabilit anterior reședința obișnuită, aceasta trebuie să fie însoțită de oportunitatea de a duce o viață în siguranță și demnitate, în conformitate cu obiectul și scopul Convenției din 1954. Astfel, această excepție se aplică doar acelor persoane care se bucură deja de statutul de ședere permanentă într-o altă țară sau cărora acest statut le va fi acordate la sosire, împreună cu gama completă de drepturi civile, economice, sociale și culturale, și care au perspective reale de a obține cetățenia respectivului stat³³. Permișiunea de a se întoarce într-o altă țară o scurtă perioadă de timp nu este suficientă.

ședere pe teritoriul unui stat contractant persoanelor aflate în întreținerea unui apatrid, chiar și atunci când acestea nu sunt apatride la rândul lor..

²⁸ Pentru mai multe informații privind modul în care obligațiile internaționale în materie de drepturile omului le completează pe cele care reies din Convenția din 1954, vezi alineatele 21-24 de mai sus.

²⁹ Vezi alineatele 19-20 de mai sus.

³⁰ Vezi mai departe alineatele 42-43 de mai jos.

³¹ Mai mult, protecțiile sunt necesare pentru a preveni lăsarea unei persoane fără în statut juridic în orice stat și pentru a se asigura că orice circumstanțe speciale care justifică acordarea permisului de ședere sunt examinate în mod corespunzător. .

³² Un exemplu este reprezentat de o procedură prin care foștii cetățeni își pot dobândi cetățenia prin simpla semnare a unei declarații la cea mai apropiată autoritate consulară, pe baza prezentării certificatului de naștere sau a pașaportului anulat/expirat, iar autoritatea competentă are obligația de a restitui cetățenia. O procedură similară poate presupune și înregistrarea sau exercitarea dreptului de a opta pentru dobândirea cetățeniei.

³³ Alineatele 20-22 ale documentului UNHCR, *Luare de poziție privind returnarea persoanelor despre care se constată că nu au nevoie de protecție internațională în țările lor de origine*, Rolul UNHCR, 2010, disponibil la <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4cea23c62.pdf>, trebuie citite în lumina criteriilor stipulate de prezentul Ghid.

Situațiile în care apatridia duce la pierderea/privarea sau renunțare voluntară cu bună credință la cetățenie

39. În multe cazuri, o persoană va coopera în încercare a de a dobândi sau de i se restitui cetățenia sau de a face demersurile necesare pentru a se întoarce într-o țară unde și-a stabilit anterior reședința obișnuită. Acest lucru se poate produce atunci când o persoane renunță în mod involuntar la cetățenie sau își pierde cetățenia sau când o persoană a renunțat conștient și cu bună credință la fosta sa cetățenie în scopul dobândirii altei cetățenii. În unele cazuri, din cauza unor acte normative în materie de cetățenie prost redactate, respectivele persoane trebuie să renunțe la propria cetățenie pentru a putea solicita o altă cetățenie, dar nu pot să dobândească această a doua cetățenie și ajung în situația de apatridie.

40. Cea mai bună soluție în astfel de cazuri este reprezentată de redobândirea fostei cetățenii. Atunci când un stat stabilește că aceste persoane sunt apatride, dar au posibilitatea de a-și redobândi fosta cetățenie, statul nu va fi nevoit să le elibereze un permis de ședere. Mai degrabă ele vor primi o anumită formă a unui statut de migrare care să le permită să rămână o scurtă perioadă de timp pe teritoriul pentru a face demersurile necesare mutării într-un alt stat. Această permisiune cu caracter temporar poate fi pentru o scurtă perioadă de timp, de genul câtorva luni, iar drepturile de care persoanele urmează să beneficieze nu trebuie să corespundă drepturilor impuse în situația eliberării unui permis de ședere. Într-adevăr, un statut apropiat de cel acordat pe durata procesului de determinare se poate dovedi justificat.

41. Statele pot prelungi permisiunea temporară de ședere atunci când admiterea/readmiterea sau redobândirea cetățeniei nu se materializează din cauze care nu sunt imputabile persoanei. Cu toate acestea, prelungirile pot fi limitate ca timp în scopul asigurării unui echilibru între facilitarea finalizării eforturilor de admitere/readmitere sau redobândire și asigurarea unui anumit grad de certitudine pentru apatrizii afectați. Dacă termenul limită este atins și admiterea/readmiterea sau redobândirea nu s-au materializat încă în ciuda încercărilor făcute cu bună credință de respectiva persoană, statul contractant va avea atunci responsabilitatea de a acorda persoanei statutul acordat în general la recunoașterea ca apatrid, adică un permis de ședere cu posibilitate de prelungire, cu drepturi suplimentare, inclusiv drept de muncă și de a i se elibera un document de călătorie.

Situațiile în care apatridia duce la renunțarea voluntară la cetățenie din conveniență sau ca alegere

42. Unele persoane renunță în mod voluntar la propria cetățenie pentru că nu doresc să fie cetățenie ai unui anumit stat sau din credința că acest lucru va duce la acordarea unui statut de protecție într-o altă țară³⁴. Readmiterea în statul al cărei cetățenie persoana a deținut-o anterior, cuplată cu redobândirea respectivei cetățenii, este soluția dezirabilă pentru astfel de situații. Dacă nu există cooperare din partea persoanei respective în vederea readmiterii într-un alt stat sau redobândirii cetățeniei, autoritățile au dreptul de a demara propriile discuții cu celălalt stat pentru a asigura admiterea persoanei în cauză. În acest context, celelalte obligații ale statului a cărei cetățenie a fost deținută anterior vor prezenta relevanță, inclusiv cele legate de prevenirea situației de apatridie la renunțarea la cetățenie și dreptul a de intra în propria țară³⁵.

³⁴ Dreptul internațional recunoaște faptul că fiecare persoană are dreptul la o cetățenie, dar acest nu se extinde și la dreptul persoanelor de a alege o anumită cetățenie. Conferirea automată a cetățeniei este o practică larg răspândită în rândul statelor, pe baza factorilor pe care o persoană nu îi poate controla, cum ar fi descendența, nașterea pe teritoriul sau stabilirea reședinței pe un anumit teritoriu la momentul succesiunii statale.

³⁵ Vezi în special Articolul 7(1) al Convenției privind reducerea cazurilor de apatridie din 1961 și Articolul 12(4) al ICCPR. Suplimentar, relațiile de prietenie și cooperare între state, bazate pe principiul bunei credințe, impun readmiterea în aceste circumstanțe. Numeroase acorduri încheiate între state facilitează în prezent acest lucru prin prevederile privind readmiterea apatrizilor, inclusiv a foștilor cetățeni și a foștilor rezidenți obișnuiți. UNHCR poate juca un rol în acest sens; vezi alineatul (j) al Concluziei Comitetului Executiv al UNHCR nr. 96 (LIV) din 2003 cu privire la returnarea persoanelor despre care se constată că nu au nevoie de protecție internațională, disponibilă la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f93b1ca4.html>, în care Comitetul Executiv:

„Recomandă, în funcție de situație, ca UNHCR să vină în completarea eforturilor depuse de state în vederea returnării persoanelor despre care se constată că nu au nevoie de protecție internațională prin:

(i) promovarea către state a acelor principii care le obligă să își accepte înapoi cetățenii, precum și a principiilor privind reducerea cazurilor de apatridie;

43 Un stat contractant nu trebuie neapărat să elibereze sau să prelungească permisul de ședere pentru aceste persoane, la fel cum nici aceste persoane nu sunt îndreptățite la toate drepturile prevăzute de Convenția din 1954. Blocând orice alte obstacole în calea protecției, returnarea involuntară nu poate fi exclusă în aceste cazuri, spre exemplu atunci când statul a cărei cetățenie a fost deținută anterior este în același timp și țara unde persoana în cauză și-a stabilit anterior reședința obișnuită, iar autoritățile sunt dispuse să acorde drept de ședere permanentă acestei persoane.

Analiza legăturilor locale

44. În situațiile în care o persoană a stabilit legături strânse cu un stat gazdă ca urmare a unei reședințe îndelungate și a legăturilor de familie, acordarea statutului obișnuit la recunoașterea ca apatrid, adică prelungirea permisului de ședere cu drepturile complementare aferente, va fi abordarea corespunzătoare, chiar și atunci când protecția poate fi disponibilă într-un alt stat³⁶. În anumite cazuri, această abordare se poate impune pentru a duce la îndeplinire obligațiile în materia drepturilor omului, cum ar fi reținerea de la orice interferență ilegală sau arbitrară în viața privată, de familie sau a căminului³⁷.

IV. PERSOANELE AFLATE ÎN „ȚĂRA LOR”/”PROPRIA ȚARĂ”

45. După cum am remarcat deja la alineatul 23 de mai sus, despre anumiți apatrizi se poate considera că se află în „țara lor” în sensul vizat de Articolul 12(4) al ICCPR. În această categorie sunt incluse persoanele care sunt rezidenți pe termen lung, obișnuiți, ai statului, care este deseori și țara unde s-au născut. Aflarea în „propria țară” le dă acestora dreptul de a intra și de a rămâne acolo, cu implicații importante pentru statutul acestor prin legislația națională. Legăturile lor profunde cu statul în cauză, de regulă însoțite de absența legăturilor cu alte state, impun un imperativ moral și politic asupra statului, și anume de a facilita integrarea lor deplină în societate. Faptul că aceste persoane sunt apatride în „țara lor” este deseori o reflecție a unui tratament discriminatoriu aplicat în încadrarea și aplicarea legilor naționale în materie de cetățenie. Unora dintre aceste persoane li s-a refuzat cetățenia în ciuda faptului că s-au născut și au avut reședința doar în respectivul stat, în timp ce alte persoane au fost depozitate de propria cetățenie datorită apartenenței la un anumit segment al comunității care a căzut în dizgrație politică sau socială³⁸.

46. Statutul corespunzător pentru aceste persoane în „propria țară” este reprezentat de deținerea cetățeniei statului în cauză. După cum este prevăzut și în *Ghidul de proceduri*, în aceste cazuri mecanismul corect de determinare a statutului unei persoane sau a unui anumit grup de populație este unul care să vizeze restituirea sau acordarea cetățeniei³⁹. Recurgerea la procedura de determinare a statutului de apatrid nu va fi în general o abordare adecvată. Dacă însă se așteaptă ca persoanele să caute să obțină protecție prin intermediul unui astfel de mecanism, statutul acordat odată cu recunoașterea va include cel puțin șederea permanentă, cu facilitarea accesului la cetățenie⁴⁰.

-
- (ii) adoptarea de luări de poziție publice privind caracterul acceptabil al returnării persoanelor despre care se constată că nu au nevoie de protecție internațională;
  - (iii) continuarea dialogului cu statele pentru revizuirea legislației în materie de cetățenie, mai ales dacă aceasta permite renunțarea la cetățenie fără a asigura în același timp că persoană în cauză a dobândit o altă cetățenie și poate fi folosită pentru a stopa sau întârzia returnarea persoanei în țara a cărei cetățenie o deține”.

³⁶ Acest lucru este valabil în special atunci când legătura cu un alt stat este relativ slabă. Trebuie însă făcută deosebirea de legăturile care sunt atât de strânse încât persoana este considerată a se afla în „propria țară”.

³⁷ Vezi alineatele 21-24 de mai sus.

³⁸ Relevanță în acest sens prezintă interdicția privării în mod arbitrar de cetățenie, regăsită, printre altele, în Articolul 15(2) al Declarației Universale a Drepturilor Omului, precum și interdicția discriminării ce se regăsește în dreptul internațional al drepturilor omului, în special interdicția *jus cogens* a discriminării rasiale. O normă *jus cogens* este un principiu al dreptului internațional cutumiar care are un caracter imperativ, adică prevalează în fața oricăror alte obligații, fie că au un caracter cutumiar sau sunt prevăzute în tratate, care are caracter obligatoriu pentru toate statele și poate fi suprareglementat doar de o altă normă cu caracter imperativ.

³⁹ Vezi alineatele 6-9 ale *Ghidului de proceduri*.

⁴⁰ În situațiile în care statele au create populații apatride pe propriile teritorii, acestea pot să nu fie dispuse să introducă procedura de determinare a statutului de apatrid sau să acorde apatrizilor statutul recomandat. În aceste cazuri, eforturile UNHCR în vederea asigurării unor soluții pentru populațiile în cauză pot să meargă dincolo de promovare și să ajungă chiar la consiliere tehnică și

V. STATUTUL APATRIZILOR CARE NU FAC OBIECTUL CONVENȚIEI DIN 1954

47. Multe persoane care îndeplinesc condițiile definiției din Convenția din 1954 trăiesc în țări care nu sunt semnatare ale acestui tratat. Cu toate acestea, standardele prevăzute în Convenție și practica statelor contractante se pot dovedi de ajutor pentru aceste țări în conceperea și implementarea de strategii care să ducă la soluționarea problemei apatridiei în propriile teritorii și să la reglementarea statutului apatrizilor. În special, statele care nu sunt încă semnatare ale Convenției pot lua notă de practica eliberării de documente de identitate și documente de călătorie apatrizilor, măsuri care au fost deja adoptate în numeroase state necontractante. În plus, toate statele trebuie să își respecte obligațiile prevăzute de dreptul internațional al drepturilor omului, cum ar fi protecția împotriva detenției arbitrare (Articolul 9(1) al ICCPR), iar în cazul apatrizilor *in situ*, dreptul de a intra și de a rămâne în „țara lor” (Articolul 12(4) al ICCPR)⁴¹

48. Apatrizii *de facto* nu se încadrează nici ei domeniului de aplicabilitate al protecției prevăzute de Convenția din 1954⁴². Cu toate acestea, statutul de apatrizi *de facto* nu le permite acestora să se întoarcă imediat în țara a căror cetățenie o dețin, iar acordarea cel puțin a permisiunii temporare de ședere promovează un anumit grad de stabilitate. Astfel, statele pot să analizeze oportunitatea acordării acestor persoane a unui statut similar cu cel recomandat în alineatul 40 de mai sus pentru apatrizii care au posibilitatea de a-și asigura protecție în altă parte. În multe cazuri, o măsură interimară de acest tip se va dovedi suficientă de vreme ce returnarea devine posibilă, spre exemplu prin îmbunătățirea asistenței consumare sau modificarea politicilor în materie de asistență consulară oferită acestor persoane.

49. Acolo unde perspectivele protecției internaționale se evidențiază mai detașat, se recomandă ca statutul *de facto* al apatrizilor să fie consolidat prin acordarea unui permis de ședere similar cu cel acordat persoanelor care sunt recunoscute ca apatride în virtutea Convenției din 1954. În general, faptul că apatrizii *de facto* au o cetățenie înseamnă că soluția durabilă preferată pentru aceștia este întoarcerea în țara a cărei cetățenie o dețin. Totuși, atunci când obstacolele în calea returnării se dovedesc dificile, considerentele de natură practică și umanitară puntează către soluții locale prin naturalizare, ca și răspuns adecvat.

---

asistență operativă pentru inițiativele care vizează recunoașterea legăturii dintre respectivele persoane și stat prin acordarea cetățeniei.

⁴¹ Vezi mai departe alineatele 45-46 de mai jos.

⁴² Nu există o definiție internațională acceptată a apatridiei *de facto*, deși o referire explicită la acest concept se face în Actul Final al Convenției din 1961, iar o referire implicită se regăsește și în Actul Final al Convenției din 1954. Conform recentelor eforturi îndreptate înspre definirea termenului, apatrizii *de facto* posedă o cetățenie, ar nu pot, sau din motive temeinice, nu doresc protecția statului a căror cetățenie o dețin. Vezi mai departe Secțiunea II.A, Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați, *Întâlnirea între experți privind conceptul de apatrid în dreptul internațional (Concluzii sintetice)* 2010, care propune următoarea definiție operativă a termenului:

“Apatrizii *de facto* sunt persoane aflate în afara țării a căror cetățenie o dețin, care nu pot sau, din motive temeinice, nu doresc protecția respectivei țări. Protecție în acest sens se referă la dreptul la protecție diplomatică exercitat de un stat de cetățenie în vederea remedierii incorectitudinilor internaționale la care sunt supuși proprii cetățeni, precum și protecție și asistență diplomatice și consulare, în general, inclusiv în legătură cu returnarea în statul de cetățenie”. Textul complet al Concluziilor este disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4ca1ae02.pdf>.